

Hastanede Çalışan Hemşirelerin İş Güvenliği

Occupational Safety of Nurses Working at the Hospital

Gülnur AKKAYA^a Selma ATAY^b

ÖZ Amaç: Bu çalışma hastanede çalışan hemşirelerin iş güvenliği durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Kesitsel ve tanımlayıcı olarak yapılan bu çalışmanın örneklemini, devlet ve üniversite hastanesinde çalışan toplam 272 hemşire oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında, hemşirelerin özelliklerini belirleyen form ve hastanede çalışan sağlık personeli için iş güvenliği ölçeği kullanılmıştır. Veriler SPSS 21.0 programında, sayı yüzde, ortalama kullanılarak değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Araştırma bulgularına göre, hemşirelerin % 61.5'i iş güvenliğine ilişkin tebliğden haberi olmadıklarını belirtmişlerdir. Hemşirelerin % 61.5'i çalıştıkları kurumda iş güvenliği uzmanı olup olmadığını bilmediklerini, %52.3'ü kurumlarında çalışan güvenliğine ilişkin komite olduğunu belirtmiştir. Hastanelerde iş güvenliği ölçeği toplam ve alt boyutlar bazında puan ortalamalarına bakıldığında ise; 2.16 ± 0.98 ve 3.96 ± 1.48 aralığında değişmiştir. **Sonuç:** Araştırmada, kurumlarda orta düzeyde bir iş güvenliğini sağlanabildiği bulunmuştur. Mesleki hastalıklar ve şikâyetler alt ölçeği, yönetsel destek ve yaklaşımlar alt ölçeği boyutunda ise, ortalamanın altında bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: İş güvenliği, hastane, hemşire.

ABSTRACT Aim: This research was performed to determine occupational safety state of nurses working at hospitals. **Methods:** This research included a total of 272 nurses employed by state and university hospitals located in the center of Çanakkale. This is a descriptive research and the data were acquired between october and december 2015. Demographic forms and occupational health scale were used as data acquisition tool for health care professionals employed at hospitals. Data were evaluated, in SPSS 21.0 software program using expressed as numbers, percentages, and means. **Results:** 61.5% of nurses stated that they were unaware of communique on occupational safety. 61.5% of nurses indicated that they did not know whether there was an occupational safety specialist at their organization, 52.3% emphasized that there was a committee for employee safety at their organization. When we look the average scores of the total and sub-dimensions of occupational safety measures in hospitals; were spectively found between 2.16 ± 0.98 and 3.96 ± 1.48 . **Conclusion:** According to research findings, nurses expressed that organizations ensured overall medium level of occupational safety. It fell below the average in the occupational diseases and complaints subscale and the administrative support and approaches subscale.

Keywords: Occupational safety, hospital, nurse.

Giriş

İş güvenliğinin amacı; çalışma ortamında iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması, mevcut sağlık, güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için işverenlerin yanı sıra çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve görevlerinin belirlenmesidir.¹Başka bir deyişle iş güvenliği; iş ortamında sağlıklı, güvenli çalışma koşullarını oluşturmak, iş kazaları ve meslek hastalıklarını en alt düzeye indirmek, böylece de maddi ve manevi kayıpları önleyerek verimliliği artırmak şeklinde ifade edilebilir. İş güvenliği uygulamaları ile; çalışanın üretimin ve/veya hizmetin güvenliğini korumak, iş yeri güvenliğini

sağlamak, ekolojik çevreye verilen zararı en alt düzeye indirmek mümkündür.² Çalışanların motivasyonunun yükseltilmesinde güvenli çevrede önemli bir rol oynamaktadır.³ İşyerleri açısından da güvenli çalışma ortamının oluşturulması işletmenin rekabet konumunda üst seviyelere çıkmasını sağlamaktadır. Güvenlik açısından kötü şöhreti olan işyeri, nitelikli çalışan bulma konusunda zorlanacaktır. Ayrıca bu işyerlerinde verim düşecek ve işe gelmeme, devamsızlık, rapor kullanma gibi durumlar artarak maliyetler yükselecektir.⁴

Geliş Tarihi/Received: 12-06-2017-**Kabul Tarihi/Accepted:** 04-10-2017

^aÇanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Terzioğlu Kampüsü / Çanakkale, gulnurum@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4176-2154

^bÇanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü Terzioğlu Kampüsü / Çanakkale, atayselma@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2068-1099

Sorumlu yazar /Correspondence: Yrd. Doç. Dr. Gülnur Akkaya Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Terzioğlu Kampüsü / Çanakkale

Hastaneler, hem sağlıklı hem de hasta insanların bulunduğu, aynı zamanda otelcilik, restoran hizmetlerinin verildiği pek çok farklı meslek gurubundan çalışanın bulunduğu, eğitimlerin verildiği, öğrencilerin, ziyaretçilerin olduğu yüksek teknolojinin kullanıldığı karmaşık sistemli işyerleridir.⁵ Dolayısıyla hasta ve çalışan güvenliğinin sağlanması, eğitimlerin verilmesi, yöneticilerin gerekli tüm koruyucu önleyici tedbirleri alması, çalışanların bunları uygulaması çok önemlidir. Hastanelerde insan sağlığını tehdit eden, enfeksiyon hastalıkları, havalandırmanın yetersiz olmasından kaynaklanan solunum sistemi hastalıkları, kimyasallara maruz kalmaktan kaynaklanan dermatolojik problemler, radyasyona maruz kalma, ayakta iş görmekten dolayı kas iskelet sistemi hastalıkları, stresten meydana gelen psikolojik sorunlar, gastrointestinal sorunlar, tükenmişlik sendromu, psikolojik ve fiziksel şiddete maruz kalma gibi pek çok olumsuz faktörler sayılabilir.⁶

¹⁰Hastanelerde sağlık işgücü içinde sayısal olarak büyük çoğunluğu oluşturan ayrıca hasta birey ve ailesiyle 7 gün 24 saat birlikte olan sağlık personeli olan hemşireler çeşitli sağlık ve güvenlik tehlikeleri ile karşı karşıya bulunmaktadır. Hemşireler işlerini kapalı alanlarda yapmaktadırlar, kapalı ortam koşullarından dolayı baş ağrısı, mide bulantısı, burun tıkanıklığı, uyuşukluk, baş dönmesi, genel solunum sıkıntısı ve performans düşüşü gibi nonspesifik, grip benzeri semptomların görülmesi ile ilişkilendirilebilir.¹¹Hastanede çalışma ortamının iyileştirilmesi; havalandırma, ergonomik koşullar, koruyucuların temin edilmesi gibi, güvenli ortamda çalışmalarını sağlayacak, bu da hem çalışanları hem de hasta bakım sonuçlarına pozitif yönde etki edecektir. Bizim çalışmamız, hemşirelerin çalışma ortam koşullarına dikkat çekilmesi açısından çok önemlidir. Bu çalışmada hastanede çalışan hemşirelerin iş güvenliği durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırmanın amacı ve türü: Tanımlayıcı olarak planlanan araştırmanın amacı, hastanede çalışan hemşirelerin iş güvenliği durumlarının belirlenmesidir.

Araştırma, Çanakkale ilinde bulunan üniversite ve devlet hastanesinde, Ekim–Aralık 2015 tarihleri arasında yapıldı. Araştırmanın evrenini üniversite ve devlet hastanesinde çalışan hemşireler, örneklemi ise Ekim – Aralık 2015 tarihleri arasında kendisine

ulaşılabilen ve çalışmaya katılmayı kabul eden 272 hemşire oluşturmuştur. Devlet hastanesinde 390, tıp fakültesinde 67 toplam 457 hemşire vardır. Evrenin %60'ına ulaşılmıştır. Dünya'da hemşirelerin veri toplama aracını yanıtlama oranı %40-%50 arasındadır. Ülkemizde ise hemşirelerin anket formlarını yanıtlama oranının % 55-65 arasında olduğu bilinmektedir.¹²

Veri toplama aracı olarak, demografik özellikler formu ve hastanede çalışan sağlık personeli için iş güvenliği ölçeği kullanılmıştır.

Hastanede Çalışan Sağlık Personeli İçin İş Güvenliği Ölçeği; Ölçek, Öztürk ve Babacan (2012,a) tarafından geliştirilmiş ve geçerlilik güvenilirliği yapılmış toplam 45 madde ve mesleki hastalıklar ve şikâyetler (F1), sağlık taraması ve kayıt sistemleri (F2), kazalar ve zehirlenmeler (F3), yönetsel destek ve yaklaşımlar (F4), malzeme, araç ve gereç denetimi (F5), koruyucu önlemler ve kurallar (F6), fiziksel ortam uygunluğu (F7) başlığında 7 alt faktörü bulunan likert tipi bir ölçektir. Maddeler “6” tamamen katılıyorum ile “1” kesinlikle katılmıyorum arasında değerlendirilmektedir. Ölçek toplam puan aralığı 45-270'dir. Ölçekten alınan puan ölçek madde sayısına bölündüğünde puan aralığı 6 ile 1 arasında değer almaktadır. 6'ya yakın puan alınması hastanelerde iş güvenliğinin sağlandığını, 1'e yakın puan alınması iş güvenliğinin sağlanmadığını göstermektedir. Ölçeğin kapsam geçerliliği için CVI (Content Validity Index) %92, güvenilirliği için madde-toplam puan korelasyon değerleri:0.47-0.74 ve Cronbach alpha hemşireler için 0.95 olarak belirtilmiştir.¹³ Çalışmamızda ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.96 olarak bulundu.

Veriler, araştırmacılar tarafından hafta içi, mesai saatleri içerisinde, servis hemşireleri ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplandı.

Elde edilen veriler IBM SPSS Version 19 (Licensed Materials-Property of SPSS, Inc., an IBM Company) programında analiz edildi. Verilerin değerlendirilmesinde; sayı, yüzde, ortalama kullanıldı.

Araştırma için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığından 050.99-69 sayılı ve 2014-06 karar numarası ile izin alındı. Verilerin toplandığı hastanenin bağlı olduğu hastane yönetiminden yazılı uygulama izni alındı. Araştırmaya katılmayı kabul eden hemşirelere çalışmanın amacı anlatılarak sözel onam alındı.

Bulgular

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin %77.1'i evli, %87.4'ü kadın, %78.6' sının devlet hastanesinde çalıştığı, çalışanların yaş ortalaması 36.4±7.6, kurumda çalışma yıl ortalaması 7.84±7.86 ve mesleki deneyim süresi ortalamaları ise 15.5±8.3 olarak bulundu.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Hemşirelerin İş güvenliğine İlişkin Sorulara Verdikleri Yanıtlar

İş güvenliğine İlişkin Sorulara Verilen Yanıtlar	Sayı (N)	%
Bulduğunuz Kurumda İş Güvenliğine İlişkin Komite var mı?		
Var	137	52.3
Yok	30	11.2
Bilmiyorum	95	36.3
Bulduğunuz Kurumda İş Güvenliği Uzmanı Bulunuyor mu?		
Evet	44	16.8
Hayır	57	21.8
Bilmiyorum	161	61.5
İş Güvenliğine İlişkin Tebliğden Haberiniz var mı?		
Evet	101	38.5
Hayır	161	61.5
Çalışan güvenliğine ilişkin Verilen Eğitimden Memnun Olma Durumu?		
Memnun	128	48.9
Memnun değil	134	51.1

Tablo 1'de araştırmaya katılan hemşirelerin iş güvenliğine ilişkin sorulara verdikleri yanıtlar incelendiğinde hemşirelerin %61.5'i iş güvenliğine ilişkin tebliğden haberi olmadığını, %61.5'i bulunduğu kurumda iş güvenliği uzmanı olup olmadığını bilmediğini, %52.3'ü kurumlarında çalışan güvenliğine ilişkin komite olduğunu, %51.1'i çalışan güvenliğine ilişkin verilen eğitimden memnun olmadığını belirtmiştir.

Araştırmaya dahil edilen hemşirelerin iş güvenliği ölçek ve alt ölçek puan ortalamaları Tablo 2'de verilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde; toplam ölçek puan ortalaması 3.05±0.92 iken, mesleki hastalıklar ve şikâyetler alt ölçeği puan ortalaması 2.16±0.98, sağlık taraması ve kayıt sistemleri alt ölçeği puan ortalaması 3.33±1.36, kazalar ve zehirlenmeler alt ölçeği puan ortalaması 3.51±1.49, yönetsel destek ve yakla-

şimler alt ölçeği puan ortalaması 2.54±1.11, malzeme, araç ve gereç denetimi ölçeği puan ortalaması 3.71±1.46, koruyucu önlemler ve kurallar alt ölçeği puan ortalaması 3.96±1.48 ve fiziksel ortam uygunluğu alt ölçeği puan ortalaması 3.58±1.53 olarak bulundu.

Tablo 2. Araştırmaya Dahil Edilen Hemşirelerin İş Güvenliği Ölçek ve Alt Ölçek Puan Ortalamaları

Toplam ve alt boyutlar	Ort ± SS
F1. Mesleki Hastalıklar ve Şikâyetler	2,16±0.98
F2. Sağlık Taraması ve Kayıt Sistemi	3,33±1.36
F3. Kazalar ve Zehirlenmeler	3.51±1.49
F4. Yönetsel Destek ve Yaklaşımlar	2.54±1.11
F5. Malzeme, Araç ve Gereç Denetimi	3.71±1.46
F6. Koruyucu Önlemler ve Kurallar	3.96±1.48
F7. Fiziksel Ortam Uygunluğu	3.58±1.53
Toplam Ölçek	3.05±0.92

Tartışma

Çalışmamızda hemşirelerin %61.5'i iş güvenliğine ilişkin tebliğden haberi olmadığını belirtmiştir. Öztürk ve ark (2012,b) çalışmasında, hemşirelerin %54'ü hasta ve çalışan güvenliğinin sağlanmasına ilişkin tebliği okuduğunu belirtirken %46'sı okumadığını belirtmiştir.¹⁴

Çalışmamızda hemşirelerin %51.1'i çalışan güvenliğine ilişkin verilen eğitimden memnun olmadığını belirtti (Tablo 1). Perthas ve ark. (2012) yaptıkları literatür taramasında, hemşireler çalıştıkları hastanede, güvenli hasta taşıma, güvenli enjeksiyon uygulama politika ve eğitiminin olmadığını ve bu nedenlerden dolayı daha fazla hemşirenin yaralanmaya maruz kaldığını belirtmiştir.⁴ Hemşirelerin iş güvenliği ölçeği toplam ve alt ölçekler bazında puan ortalamaları ise; toplam ölçek puan ortalaması 3.05±0.92 iken mesleki hastalıklar ve şikâyetler alt ölçeği puan ortalaması 2.16±0.98, sağlık taraması ve kayıt sistemleri alt ölçeği puan ortalaması 3.33±1.36, kazalar ve zehirlenmeler alt ölçeği puan ortalaması 3.51±1.49, yönetsel destek ve yaklaşımlar alt ölçeği puan ortalaması 2.54±1.11, malzeme, araç ve gereç denetimi ölçeği puan ortalaması 3.71±1.46, koruyucu

önlemler ve kurallar alt ölçeği puan ortalaması 3.96 ± 1.48 ve fiziksel ortam uygunluğu alt ölçeği puan ortalaması 3.58 ± 1.53 olarak bulunmuştur. Ölçeğin değerlendirmesinde 6'ya yakın puan alınması hastanelerde iş güvenliğinin sağlandığını, 1'e yakın puan alınması iş güvenliğinin sağlanmadığını gösterdiği için toplamda orta düzeyde bir iş güvenliğini sağlandığını söylemek mümkündür. Ayrıca mesleki hastalıklar ve şikâyetler alt ölçeği, yönetsel destek ve yaklaşımlar alt ölçeği boyutunda ortalamanın altında olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırma bulgularımıza benzer şekilde Öztürk ve ark (2012,b) yaptığı çalışmada mesleki hastalıklar ve şikâyetler alt ölçeği puan ortalaması düşük bulunmuştur. Literatür incelendiğinde hemşirelerin, kas-eklem, damar hastalıkları, mide-bağırsak şikâyetleri, cilt, alerji, hepatit, üst solunum yolu enfeksiyonları, depresyon, kesici delici alet yaralanmalarına bağlı yumuşak doku travması gibi sorunları hastane de çalışan diğer meslek gruplarından daha fazla yaşadıkları görülmektedir.^{6,15-17} Benzer şekilde Pakowska ve ark. (2017) Polonya'da, yasal düzenlemelerden sonra tıbbi personelin yaralanmalarının kayıt altına alınması ile ilgili yaptıkları çalışmada, hemşirelerin yaralanma insidansının, hastanedeki diğer sağlık profesyonellerine göre anlamlı derecede yüksek ve yaralanmanın çoğunlukla iğne batmasından kaynaklandığını belirtmektedir.¹⁸ Clarke'ın (2007) Amerika'da 2000 hemşire ile yaptığı çalışmada, 12 saat çalışan hemşirelerin, çalışma saati az olanlara oranla %68 daha fazla iğne batmasına maruz kaldığını ve bu oranın çok yüksek olduğunu belirtmektedir.¹⁹ Hemşirelerin kendi isteklerinden ya da eleman eksikliğinden dolayı 12-24 saat çalışmaları sonucunda yaralanma risklerinin arttığı düşünülmektedir. Ayakta durma, ağır kaldırma, duruş bozukluklarından dolayı hemşirelerde, özellikle de ameliyathane ve yoğun bakım hemşirelerinde bel ağrısı sık görülmektedir. Literatür incelendiğinde bel ağrısından şikâyet eden hemşirelerin oranı; Yunanistan'da %75, Japonya'da %71, Hollanda'da %62, İtalya'da %33-76, Türkiye'de %65 olarak görülmektedir.²⁰

Araştırma bulgularımıza benzer şekilde Öztürk ve ark (2012,b), Çelikkalp ve ark (2016) çalışmalarında da yönetsel destek ve yaklaşımlar alt ölçeği puan ortalaması düşük bulunmuştur.^{14,21} Hasta ve iş güvenliğine yönelik tebliğ ile hasta ve sağlık çalışanlarının güvenliğinin sağlanmasına ilişkin hükümlerin yerine getirilmesinde hastane yönetimi hukuksal

ve organizasyonel açıdan yükümlü tutulmaktadır.²² Fakat gerek çalışanlar ve gerekse hasta bakım kalitesinin artmasında yönetsel destek çok önemlidir. Stone ve Gershon (2006) çalışmalarında hemşirelerin çalışma koşullarının gözlenmesinin ve hastanelerde kurumsal iklimin geliştirilmesinin çalışanlarda düşük tükenmişlik ve hasta bakım kalitesinde artma gibi sistem çıktıları artıracaklarını belirtmişlerdir.²³ Benzer şekilde Gershan et all (2000) 481 hemşire ile yaptıkları çalışmada, hastane üst yöneticilerinin iş güvenliğini sağlamada ve konu ile ilgili eğitimlerde desteğinin düşük olması hemşirelerin iş kazalarına maruz kalmasını artırdığını belirtmişlerdir.²⁴ Clarke ve ark. (2002) yaptıkları çalışmada, iş yükünün fazla olması ve yönetimin iş güvenliği ile ilgili desteğinin düşük olması, hemşirelerde iğne batması ile yaralanmada ve hata yapma oranlarında artışa neden olduğunu belirtmiştir.²⁵ Sağlık kurumlarının hasta güvenliğinin geliştirilmesi için birçok düzenleme yaptığı ve önlemler aldığı bilinmektedir. Kurumların hasta güvenliği gibi sağlık çalışanlarının da güvenliğini sağlayan önlem ve düzenlemeleri yapması gerekmektedir. Hemşirelerin güvenliğini artırmak için alınan önlemler daha sağlıklı ve etkin bir işgücü sağlayacağı gibi uzun vadede de hastaların yararına olacaktır.²⁶

Sonuç

Araştırma bulgularına göre, kurumların toplamda orta düzeyde iş güvenliği sağladığı, mesleki hastalıklar ve şikâyetler, yönetsel destek ve yaklaşımlar alt ölçeğinde ise ortalamanın altında olduğu görüldü.

Sağlık kurumlarında önemli bir gruba oluşturan hemşirelere yönelik, iş güvenliğe ilişkin önlemlerin artırılması, hemşirelerin bilgilendirilmesine yönelik yasal düzenlemeler hakkında eğitimlerin bölüme yönelik olması önerilebilir. Hemşirelerin, iş kazalarının, hastalıklarının, raporlarının, aldıkları hizmet içi eğitimlerin kayıt altına alınması ve kurumda işyeri hemşiresinin bulundurulması önerilebilir.

Hemşirelerin iş sağlığı, çalışma ortamı her zaman araştırılması gereken çok önemli ve güncel bir konudur. Bundan sonra da araştırmanın farklı illerde devlet, tıp fakültesi, özel, klinik ve dal hastanelerinde de yapılması önerilebilir.

Araştırmanın sınırlılıkları: Bu araştırma, bir ildeki üniversite ve devlet hastanesinde Ekim-Aralık 2015 tarihlerinde çalışan izinli ve/veya

raporlu olmayan hemşirelere ilişkin verileri yansıtmaktadır.

Kaynaklar

- 1) İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. Resmi Gazete 2012 .(Erişim tarihi: 17.05.2017) Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm>
- 2) Ceylan, H. Türkiye'deki iş kazalarının genel görünümü ve gelişmiş ülkelerle kıyaslanması [Overview of Job Accidents in Turkey and Comparison with Developed Countries] International Journal of Engineering Research and Development 2011;3(2):18-24.
- 3) Kıdak L, Aksaraylı M. Sağlık Hizmetlerinde Motivasyon Faktörleri [Motivation Factors in Healthcare Services] Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2009; 7(1): 75-94.
- 4) Sadullah Ö, İnsan kaynakları yönetimi [Human Resources Management]. 7.Baskı. İstanbul:İ.Ü. İşletme Fakültesi Yayınları (2877); 2015.p. 452-498.
- 5) Abdullah NAC, Spickett JT, Rumckev KB, Dhaliwal SS. Validity and reliability of the safety climate measurement in Malaysia. International Review Of Business Research Papers 2009; 5(3): 111-141.
- 6) AlçelikA, Deniz F, Yeşildal N, Mayda NS, Şerifi AB. AİBÜ tıp fakültesi hastanesinde görev yapan hemşirelerin sağlık sorunları ve yaşam alışkanlıklarının değerlendirilmesi [Health survey and life habits of nurses who work at the medical faculty hospital at AIBU]. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni [TAF Preventive Medicine Bulletin] 2005; 4(2): 55-65.
- 7) Waehrer G, Leigh JP, Miller TR. Cost of occupational injury and illness with in the health services sector. International Journal of Health Services. 2005;35(2):343-359.
- 8) Akkaya G.Avrupa Birliği ve Türk Mevzuatı açısından sağlık kuruluşlarında iş sağlığı, iş güvenliği, meslek hastalıklarına bir araştırma [Occupational health, occupational safety, occupational diseases and a research in health institutions in terms of European Union and Turkish Legislation][Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü [İstanbul University Institute of Social Sciences], İstanbul, Türkiye, 2007.
- 9) Bahçecik N, Öztürk H. The occupational safety and health in hospital from the point of nurses. Collegium Antropologicum 2009; 33(4): 1205-14.
- 10) Rios KA, Barbosa DA, Belasco AGS. Evaluation of quality of life and depression in nursing technicians and nursing assistants. Revista Latino-Americana de Enfermagem 2010; 18(3):413-20.
- 11) Sveinsdottir H. Self-assessed quality of sleep, occupational health, working environment, illness experience and job satisfaction of female nurses working different combination of shifts. Scandinavian Journal of Caring Sciences 2006; 20(2):229-237.
- 12) Çınar ES. Farklı kuşaklardaki hemşirelerin çalışma ortamları algısı ile işten ve meslekten ayrılma niyetinin incelenmesi [Investigation of nurses from different generations' perception of work environments and their intention to leave the organization and profession][Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü [Dokuz Eylül University Institute of Health Sciences], İzmir, Türkiye. 2016.
- 13) Öztürk H, Babacan E. (a) Bir ölçek geliştirme çalışması: hastanede çalışan sağlık personeli için iş güvenliği ölçeği [A Study in Scale Development: The Occupational Safety Scale (OSS) for Health Care Personnel Working in Hospital]. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2012; 9(1): 36-42.
- 14) Öztürk H, Babacan E, Anahar ÖE. (b) Hastanede çalışan sağlık personelinin güvenliği [The occupational safety of health personnel in hospital]. Gümüşhane Sağlık Bilimleri Dergisi [Gümüşhane University Journal of Health Sciences]. 2012; 1(4):252-268.
- 15) Perhats C, Keough V, Fogarty J, Hughes NL, Kappelman JC, Scott M, Moretz J. Non-violence related work place injuries among emergency nurses in the united states: implications for improving safe practice, safe care. Journal Of Emergency Nursing 2012; 38(6):541-548.
- 16) Devebakan N. Özel Sağlık İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği [Occupational Health and Safety in Private Health Care Organizations][Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- [Dokuz Eylül University Institute of Social Sciences], İzmir, Türkiye, 2007.
- 17) Sarıçam H. İş sağlığı ve güvenliği kapsamında hemşirelerin karşılaştığı risk ve tehlikelerin iş stresi düzeyleri üzerine etkisi [Faced nurses under the occupational health and safety risk and hazards on the effect of level of workstress] [Yüksek lisans tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü [Dokuz Eylül University Institute of Medical Sciences], İzmir, Türkiye, 2012.
- 18) Pakowska AG, Górajski M, Szatko F. Did legal regulations change the reporting frequency of sharp injuries of medical personnel? Study from 36 hospitals in province, Poland. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health* 2018;31(1).
- 19) Clarke SP. Hospital work environments, nurse characteristics, and sharps injuries. *American Journal of Infection Control* 2007; 35(5):302-309.
- 20) Karahan A, Kav S, Abbasoğlu A, Doğan N. Low back pain: prevalence and associated risk factors among hospital staff. *Journal of Advanced Nursing* 2009;65(3):516-524.
- 21) Çelikkalp Ü, Varol SG, Keloğlu G, Bilgiç Ş. Hemşirelerin çalışma ortamlarında iş güvenliği uygulamalarını değerlendirmesi [The assessment of workplaces of nurses on occupational safety]. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2016;15(5):408-413.
- 22) Hakeri H. Sağlık Çalışanı Güvenliği Ve Hukuksal Sorumluluk Health [Workers Safety and Legal Responsibilities] Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi [Journal of Health Quality and Performance]. 2010;1(1) : 53-59.
- 23) Stone PW, Gershon RM. Nurse work environments and occupational safety in intensive care units. *Policy, Politics & Nursing Practice*. 2006;7(4):240-247.
- 24) Gershon RR, Karkashian CD, Grosch JW, Murphy LR, Escamilla-Cejudo A, Flanagan PA, Bernacki E, Kasting C, Martin L. Hospital safety climate and its relationship with safe work practices and workplace exposure incident. *American Journal of Infection Control*. 2000; 28(3):211-221.
- 25) Clarke SP, Rockett JL, Sloane MD, Aiken LH. Organizational climate, staffing, and safety equipment as predictors of needle stick injuries and near-misses in hospital nurses. *American Journal of Infection Control*. 2002;3(4):207-216.
- 26) Sunal N. Hemşirelerin iş güvenliği. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*. Aralık-Ocak-Şubat 2014-2015; 33: 40-45.